

FRANK BJERKHOLT:

Folkomröstningen i Norge

Den 22 april höll det norska arbetarpartiet ett extra landsmöte för att taga ställning i EEC-frågan. Statsminister Bratteli fick med 227 röster mot 73 stöd för sin positiva politik. I denna artikel redogör Svensk Tidskrifts norske medarbetare redaktör Frank Bjerkholt för läget i Norge inför folkomröstningen i september. Denna blir ej beslutande utan endast rådgivande. En majoritet för EEC kommer att underlätta beslutet i Stortinget. En sådan utgång är enligt författaren säker: svaret blir ja, skriver han.

Striden om norsk opinion i frågan om anslutning eller ej till EEC närmar sig sin höjdpunkt. Den 24 och 25 september går folkomröstningen av stapeln, och då kommer det att visa sig om Stortinget får en klar anvisning i ena eller andra riktningen. EEC har för övrigt blivit EF i Norge. Sedan de tre gemensamma organisationerna EEC, Kol- och stålunionen och Euratom sammanförts under en kommission i Bryssel, har man i Norge följt de nya beteckningarna och talar om EF, den Europeiska gemenskapen, medan det egentliga EEC förkortas EÖF, den Europeiska ekonomiska gemenskapen.

Det organiserade arbetet för att vinna omröstningen om Gemenskapen följer i stort sett vanliga politiska skiljelinjer. Det är ingen bred tvärpolitisk rörelse. Arbetarpartiet och LO menar att de är bäst betjänta av att få övertala sina medlemmar själva, utan att blanda in folk från högern. Näringslivet uppträder samlat med en aktionskommitté som har gott om pengar och som informerar alla anställda. Den gamla Europarörelsen är i full verksamhet, inte minst med att organisera besöksresor för nyckelpersoner till Bryssel. En ny organisation av center- och vänsterfolk, "Ja till Europa", avrundar bilden. Viceordföranden där är känd som motståndare till NATO, men han vill gärna in i EF.

Statsminister Bratteli får alltmer beröm för sin fasta proeuropeiska hållning. Bland de allra mest konservativa kretsar utpekas han som en framstående statsman. Där vet man ju att bara en socialdemokratisk regering kan bringa medlemskapet i hamn,

dels därför att det inte finns något grundlag för en borgerlig regering, trots de borgerligas majoritet i Stortinget, eftersom centerpartiet har vänt och nu säger nej till Gemenskapen. Men dels har också arbetarpartiet långt större möjlighet att samla en uppslutning kring ett ja, när det gäller i regeringsställning. Om det befann sig i opposition, skulle medlemmarna inte känna samma lojalitet.

Brattelis starka kort är när allt kommer omkring just appellen om fortsatt arbetarstyre. Han avser att göra klart att han går som statsminister, om han får majoriteten emot sig i denna fråga. Detta kommer att betyda mycket för många i partiet som annars tvekar eller som av instinkt skulle vilja säga nej till Gemenskapen.

En förtroendefråga

När regeringen Bratteli gör EF-frågan till en förtroendefråga, är orsaken att den är så viktig att den inte kan taga ansvaret för en annan politik. Detta betyder att det inte föreligger något regeringsalternativ om folkomröstningen skulle ge en klar majoritet mot medlemskap. Då måste man bilda en koalition av centerpartiet, venstre och kristliga folkpartiet, men i de två senare är ordföranden, resp viceordföranden för medlemskap.

Man räknar med att slutresultatet skall bli en knapp majoritet för medlemskap, kanske också med en rätt stor procent av folk som inte röstar. Ju svagare resultatet blir, ju friare blir Stortinget i det slutliga avgörandet. Men eftersom det finns 37 stortingsmän som går emot medlemskap —

och det behövs 38 för att blockera ett inträde på grund av kravet på tre fjärdedels majoritet — hoppas regeringen att folkomröstningen får ett klart positivt utfall, så att en del av de 37 ändrar ståndpunkt.

Inom de politiska partierna har de extra landsmötena visat solid uppslutning hos högern och arbetarpartiet för medlemskap i EF, medan det i venstre och kristliga folkpartiet har varit två tredjedels majoritet mot. Centerpartiet går praktiskt taget enigt emot.

Förutsättningen är alltså att folkomröstningen går bra. Men det behövs ingen stor majoritet. Den är rådgivande, och Stortinget har att taga det slutliga ansvaret. Bli det 50—50 med ett valdeltagande på omkring 60 procent kommer Stortinget att anse sig stå fritt. Troligen blir det samma sak om majoriteten mot medlemskap skulle bli knapp. Hemmasittarna kommer nämligen att tolkas som ett "vet inte", med andra ord så att de överlåter åt Stortinget att fatta beslut. Norge kommer att bli medlem även om det blir en svag majoritet emot i folkomröstningen.

Svaret blir ja

Förhållandet blir naturligtvis annorlunda om det blir ett stort deltagarantal i folkomröstningen och stor övervikt av nej-röster. Då skulle Stortinget inte kunna gå emot. Men det finns ingen anledning att tro att så blir fallet.

Vid sidan av Brattelis appell till parti-lojaliteten finns en del andra faktorer som kommer att säkra majoriteten. Den

viktigaste är slagordet om "att säkra arbetsplatserna". Det pågår en intensiv kampanj både från LO-håll och från industrins sida för att göra klart att norsk ekonomi, och därmed arbetsplatserna, är beroende av ett medlemskap. Man hänvisar i detta sammanhang till de svårigheter, som de neutrala länderna har med att säkra tillfredsställande handelsavtal. Regeringen menar att Norge just med hänsyn till de neutrala måste få sitt medlemskap i ordning. Gemenskapens inbjudan går ut på att den skall komma att få tio medlemmar. Om denna förutsättning inte blir verklighet, måste EF taga upp hela problemet till ny prövning.

Det tredje viktiga argumentet gäller utrikespolitiken. Från regeringens sida framhålls, att medlemskap i EF är ett logiskt och naturligt steg längs den utrikespolitiska väg som Norge gått efter kriget, det vill säga att Norge brutit mot neutralitetslinjen och trätt in i det västliga säkerhetspolitiska systemet. Det är känt att regeringen lägger stor vikt vid detta argument, även om den inte talar mycket om saken offentligt. Ett norskt nej till EF kan betyda en ny situation, ett steg tillbaka till neutraliteten med all den ovisshet som detta innebär, inte bara för Norge utan för hela Norden.

På många sätt är folkomröstningen om medlemskap i Gemenskapen en kontroll av den norska samhörigheten med västmakterna. I verkligheten är det norska folket av naturen neutralistiskt. Det har betraktat kontinenten på avstånd och har inte velat blanda sig i någon maktkamp där.

Då Norge gick in i NATO, var det först och främst USA och England, dvs Atlantmakterna, som avtalet slöts med. Kontinenten var bara händelsevis med i samma allians. När frågan om medlemskap i Gemenskapen därför dyker upp, kommer också den gamla oviljan och misstanken mot kontinenten fram. Helst vill man stå på avstånd och se på, alltså som åskådare. Det ligger inte i norrmännens natur att vilja engagera sig i europeiska frågor. Därtill kommer, att detta sjöfarande folk är mera intresserat av frihandel än av unioner. På det hela taget är ordet union ett skällsord i Norge. Det vet ju Sverige något om!

Mot framtiden

Det råder inget tvivel om att folkomröstningen i september är av utomordentlig vikt för Norge. Den gäller mer än medlemskapet i EF; den gäller Norges utrikespolitiska orientering för framtiden.

Arbetarpartiet innehade regeringsmakten också 1949, då Norge gick in i NATO. Detta ledde till en kraftig avgång ur partiet och till att det socialistiska folkpartiet bildades. Också vid korsvägen i dag finns en betydande opposition inom partiet och inom arbetarrörelsen. En grupp partifolk har bildat sin egen organisation mot ett medlemskap. Faran för nya sprickbildningar inom partiet föreligger.

Men Bratteli avser inte att gå med på någon kompromiss för att hindra en sådan utveckling. Han vill stå i spetsen för en regering som med full övertygelse går in i Gemenskapen. Då hans fiskeriminister

Hoem hade svårigheter att acceptera förhandlingsresultatet för fisket, meddelade Bratteli honom att han måste avgå om han inte övertygat kunde stå för EF. Efterträlaren gör detta, liksom för övrigt också jordbruksministern på sitt område.

När det gäller förhandlingsresultaten måste det noteras, att Norge har fått goda villkor. Böndernas inkomster blir säkrade, fiskegränsen kommer att kunna bibehållas också efter 1982. Ty den politiska garanti, som givits, är "vattentät", enligt chefsförhandlaren, ambassadör Somnerfelt. Långt viktigare ur nationalekonomisk synpunkt är naturligtvis det faktum, att industrin genom medlemskapet äskar en bas för fortsatt utveckling. Norge har i stort sett producerat råvaror, men den fortsatta välförhållningen är avhängig av en ökande grad av förädling. Denna kommer bäst att rymmas inom en stor gemenskap. EF har visat, att den avser att beskydda sin egen förädlingsindustri gentemot icke-medlemmar genom tullar och kvoter.

Den nordiska frågan

Ett tema som står centralt i bilden i den norska debatten är den nordiska frågan. Naturligt nog önskar man behålla och helst också utveckla det nordiska samarbetet. Men det är givet att ett norskt medlemskap i EF efterhand måste komma att prioriteras på den nordiska samhörighetens bekostnad på sådana områden, där de två intressena kan komma i konflikt. Detta gäller tex samarbetet på valutamarkna-

den och ifråga om utrikespolitiska överläggningar. Det nordiska gemensamma uppträdandet i internationella sammanhang kommer det att bli svårt att upprätthålla.

Om Nordek hade blivit realiserat kan man tänka sig att den nordiska gemenskapen skulle ha blivit prioriterad. Kanske hade den rent av förhindrat ett norskt medlemskap i EF. Motståndarnas svaghet nu är att de inte kan föreslå något alternativ till medlemskap. Om de haft Nordek att hänvisa till, skulle de ha stått mycket starkare.

Men den norska regeringen tänker inte att på något sätt svika den nordiska tanken. Tvärtom anser den, att den kommer att vara till nytta för Norden genom att gå in i EF. Där kan Norge tjäna som brobyggare och tala de andra nordiska ländernas sak. Dessutom finns det ett vitt spektrum av fält där det nordiska samarbetet kan fortsättas och utvecklas. Det gäller särskilt vissa typer av regionala gemensamma uppgifter och intressen. I varje fall har Norge varken från finskt eller svenskt håll hört något beklagande av medlemskapet. Tvärtom har regeringen blivit uppmuntrad från dessa båda håll.

Kampen om folkmeningen kommer att bli hård. Känsloerna är engagerade och argumenten är inte alltid sakliga. Ett exempel: Det har fallit smutsig snö över Norge denna sistlidna vinter. Där kan man se vad EF sänder till oss, säger motståndarna, och det blir ändå värre då vi blir medlemmar. Nej, svarar anhängarna av ett medlemskap, den smutsiga snön är det

bästa argumentet för medlemskap, ty nu kan vi få stoppat den förorening på kontinenten som gör att snön blir gul. I våra

dagar kan ett land bara kontrollera utvecklingen genom att gå in i ett förpliktande regionalt samarbete.